

կանին գեղեցիկ պատկերներովը շրջապատեալ՝ իրբեւ ի մաքուր եւ ի պայծառ օդի անոնց մէջ ապրին ու այնպէս ազգորուն անոնցմով, որ ամէն գործերնուն ու վարքերնուն վրայ անոնց սիրուն ականահաճոյ գոյները փայլին. քաղցրանայ իրենց առաքինութեան ձայնը, եւ մոլորեան ու փտտերու երեսուրէն անգամ սոսկալով փախչին: Այսրնոր օրինակաց գլուխը դնեմք ուրեմն զՄեծն Ներսէս, մեր սուրբ եւ առաքելաջան հայրապետը:

ՄԵԾՆ ՆԵՐՍԷՍ.

ՄԵԾՆ ՆԵՐՍԷՍ, որ սրբոյ հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին Յուսիկ քոռանը Արանգինեսի որդւոյն գաւակն էր, քրիստոնէական առաքինութեանց ամենէն գեղեցիկ եւ ընտիր օրինակներէն մէկն է. ոչ միայն զանոնք զարմանալի եռանդով ու դիւցազնական անձնանուիրմամբ կրկատարէր, հապա նաեւ ուրիշներուն զանոնք սիրելի կրնէր, եւ ամենուն սիրտը այն աստուածային բոցով կը վառէր, որով ինքն եւս վառեալ էր եւ բորբոքեալ:

Այս մեծանուն հայրապետին կեանքը հաւապագօրեայ բարեգործութեանց հիւսուածք մի է: Հայրապետական արժող նստելուն պէս ժողովներ ըրաւ, եկեղեցական հարկաւոր ու օգտակար կարգեր կանոններ հաստատեց, ամէն տեղ աղքատանոցներ, հիւանդանոցներ, որբանոցներ ու հիւրանոցներ շինեց, դպրոցներ ու վարժատուններ կանգնեց, վանքերուն թիւը շատցուց բարեկարգեց, եւ բոլոր Հայաստանը բարեգործութիւններովն իրբեւ անուշահոտ դրախտ ծաղկեցուց:

Ազգին ու ազգակցացը սիրոյն համար նեղութիւն չկար որ անտանելի երեսար աջքին. գնաց Կոստանդնուպօլիս, որպէս զի Վաղես կայսեր բարկութիւնը իջեցընէ, ու Հայաստանի վրայ զրկած գօրքը յետս կանչել տայ. անիկայ արիօսեան ըլլալով՝ սիրով յանձն կառնու սրբոյն խնդիրքը, բայց կուգէ որ իր աղանդն ընդունի. կըմերժէ երանելին անօրէն առաջարկութիւնը, եւ անկէ գտնելու օգնութիւնը Աստուծմէ գտնելու հաստատուն յուսով՝ անբնակ կղզի մը կաքսորուի. բայց քիչ ատենէն Թեոդոս կայսրը անոր սրբութեանը արժանի պատուով զինքը Հայաստան կըղարձընէ: Ներսէսին հետ Հայաստան դարձաւ յաջողութիւն, յաղթութիւն ու հանգստութիւն. նոր Մովսէսի մը պէս Նպատ լերան վրայ ելած՝ անքիծ ձեռուրները երկինք կըվերցընէ, անհաւատից պարտութիւնը կըպաղատի. կըյաղքեն. Հայք, Պարսիկը մինչեւ Պարսկաստան հա-

լածական կըփախչին, եւ Պապ Հայոց վրայ կը բազաւորէ:

Անկարգութիւնը յանդիմանելու համար սուրբ հայրապետին առջեւ բազաւոր, իշխան, ռամիկ չկար. ուստի քանի որ ինքը կենդանի էր, անհնարին էր որ ախտամոլ Պապը կարենար անսանձ համարձակութեամբ իր փտտերը պաշտել: Մտածեց որ պետք է անոր ձեռքէն ազատի. իրեն արժանի սոսկալի ոճիր մը գտաւ ու ղեղակուր մահումը Հայաստանի կենսատու արեգակը խաւարեցուց, բարեգործ ոգին վերուց:

Հայրապետութեանը քսաներորդ տարին մեռաւ Մեծն Ներսէս (384), այնպիսի անխիղճ, անձնասէր՝ ազգատեաց իշխանաց եւ առաջնորդաց ձեռքէն Հայոց ազգին վրայ գալու բշուառութիւնները դառնակսկիծ ցաւօք գուշակելով: Իւր մահուան օրը այնպիսի սուգ մտաւ Հայաստան, այնպիսի խոր տխրութեան քօղ մը պայծառ երեսը պատեց, որ յայտնի նշան էր թէ իւր ամենէն պատուական սիրելի որդին կորսնցուցեր էր, եւ անոր անգիտ անդարմանելի կորուստը կողբայր. վասն զի զիտէր որ Մեծին Ներսէսի սքանչելի աստուածահաճոյ առաքինութեանցն ու մարդասէր հոգւոյն հետեւող յոյժ սակաւաթիւ եկեղեցականներ պիտի գտնուին:

ՎԻՆԿԵՆՏԻՆՍ ՊԱՆԼԱՅԵՅԻ.

(1576-1660.)

Ողորմածութեան եւ բարեգործութեան կողմանէ Գաղղիացւոց Մեծն Ներսէսը կրնայ սեպուիլ Վինկենտիոս Պաւլայեցին (Սէն Վենսան տը Փօլ), վասն զի ինքն եւս մեր սուրբ հայրապետին պէս իւր կեանքը ուրիշի, եւ մանաւանդ խեղճերուն բարիք ընելով անցուցած է: Ինքը հաստատած է Դորք գրութեան (սէօր տը շարիթէ) կոչուած հաւատաւորաց օգտաւետ ընկերութիւնը՝ աղքատ հիւանդներ դարմանելու համար, եւ հիմա այնչափ շատցած են անոնք, որ Գաղղիոյ ամէն քաղաքներն ու գիւղերը գտնուելէն ետքը նաեւ բոլոր աշխարհ կըտարածուին: Մինչեւ իր ատենը չբաւոր ծնողք՝ իրենց որդիքը սնուցանելու կարողութիւն չունենալով՝ զանոնք փողոցներու մէջ անխնամ կը ձգէին, ուր շատ անգամ կըմեռնէին. ինքը Ընկեցիկ մանկանց ապաստանարաններ անունով (օսփիս տեզ Անֆան-Թրովէ) բնակարաններ հաստատեց եւ հոն ժողվելով այն անմեղ արարածները կըղարմանէր. այն ապաստանարաններն եւս Գաղղիոյ մէջ հետզհետէ բազմացան ու կարգաւորեցան: Ինքը եղաւ նաեւ առաջին որ

աղքատ անտերունջ ծերերը վերջի օրերին խեղճութեամբ ու կարօտութեամբ ջանքընելու համար ծերանոցներ շինել տուաւ : ՔԱՀԱՆԱՅՔ ՔԱՌՈՋՈՒԹԵԱՆ (փրկբր տը լա միսիօն) անուամբ միաբանութիւն մի Էւս հաստատեց, որոյ պարտքն էր գեղացւոց ուսմունք սովորեցնել, եւ կղերիկոսարաններու մէջ ժողովրդեան ընտիր քահանաներ պատրաստել. ասոնք են Ղազարոսեանք կամ Ղազարեանք (Ղազարիսք) ըստւած կրօնաւորներն որ հիմա Արեւելք եւս շատ տարածուած են, եւ փափաքելի է որ իրենց վրայ եղած ամբաստանութիւնները՝ իբրեւ հետեւողաց ճիգովիք քարոզիչներու՝ անհիմն ըլլային : Երկու հարիւր տարիիջափ է որ մեռաւ Վինկենտիոս, բայց իր բարեգործութեանց յիշատակաւր անմահ մնաց անունը, եւ ամենուն սիրելի ու յարգելի : Երանի իրեն որ իր օրինակին բազմաթիւ նախանձաւոր հետեւողներ գտնուեր են իր ազգին մէջ եւ տակաւին կրգըտնուին :

(Շարայարութիւնն յառաջիկայս :)

ԱՄՐԴՆ ԵՒ ԴԵՂԱԳՈՐԾ.

Գարնան աղուոր մէկ օրով
Դեղագործին մէկն իր պարտեզն իջնելով՝
Հոսկեց մէկ խոտ մը կորգեր
Հոնկէ տերեւ մը կըտրեր,
Ու մախաղին մէջ կըշարեր կարգ ըստ կարգ.
Իրեն համար չէր չոր արմատն ալ անարգ :
Վարդին ալ մօտ որ հասաւ
Աղուոր բացուեր էր տեսաւ .
Ծիլ ծիլ կարմիր տերեւներ
Յօղապաճոյճ տարածեր,
Օրիորդի պէս բընբուշ
Նագեր նոտովն իւր անուշ :
Երբ դանակին շողիւնը խեղճ վարդ տեսաւ
Գլուխը կըբեց, ան ըսաւ,
« Ի՛մ ալ վախճանըս հասաւ... »
Խնայէ, պարոն, խնայէ գիս
Գըրն ծաղիկ հասակիս » :
Ու մարգարտե արտասուներ
Տերեւներէն կըբափեր :
« Մի՛, մի՛ տըրտմիր, ո՛վ գեղաշուք, ազնիւ վարդ,
Պատասխանեց իրեն մարդ .

Այս է բարեաց ճակատագիր չըգիտէս .
Ամեն լաւ բան քեզի պէս
Ուրիշներուն աղեկութեանն է համար .
Թէ որ քու կեանք չէ երկար
Բայց ուրիշին օգտին համար որ զոհես՝
Երկարագոյն զայն կընես .
Մեկուն աջքին դեղ կըլլաս,
Միւսում անոյշ իւղովըդ սիրտ կըբանաս .
Տերեւներովդ ալ փափկիկ
Կըլլաս դու դեղ ու քաղցրահամ ուտելիք : »
Վարդին բախտէն սովբեցեր
Ով որ ազգին կամ ընկերաց օգուտ կընէր .
Զճճ ըլլալու ծըներ էր ...
Բայց ո՛վ չուգէր բողոք վարդին պէս անուշ
Անուն մը հոս ու յիշատակ քաղցրայուշ :

Աստուած մարդու սիրտը ստեղծած ատեն
մէջը նախ բարութիւնը զրեր է իբրեւ սեպհական
կնիք իւր աստուածային բնութեանը, եւ իբրեւ
նշան բարերար աշոյն յորմէ ելանք :

ՊՈՍԻԻԷ.

ԾԱՂԻԿ ԵՒ ԱՄՊ.

« Սակաւիկ մի ջուր տուր ինձ, ամպ գեղեցիկ .
« Ծարաւի եմ, ասեր տըծոյնըն ծաղիկ
« Յերագընքաց ամպն անցաւոր ընդ երէր,
« Որ հեզ ծաղկին ունկըն բանից ոչ զըներ .
« Սակաւիկ մի ջրիկ ինձ տուր, ամպըդ վես,
« Զի՛ ե քե կեանս ինձ յանցանելըդ բաշխես,
« Եւ բազմօրեայ իսկ ոչ ունիմ ես կենցաղ .
« Հնապա ի գլուխ իմ հեղ ի ջրոյդ խուն ինձ շաղ,
« Ապա գմբրիկդ անեղասաստ տար ի բաց
« Եւ ըզշանքիս, ուր յըղիցէ զբեզ Աստուած ... »
Այլ կարճեցաւ ընդ երեկոյս ծաղկին վիշտ.
Կայտառն այգուն բաժակ չէառ. ջրոյ շիր :

Մի՛, ընչաւետք, անագորոյն

Նըմանիցէր գոռոզ ամպոյն,

Տուր, տուր որում ըզմէռն առ. ձեզ կարկառէ .

Յերկինս մըտից ողորմութիւն պատճառ է :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱԼՍԵԱՆ

Աշակ. հայկազեան ազգային Վարժարանին :